

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

בס"ד

מתכונים לבר-מצווה

חוברת הדרכה להורים

מאת יעקב נמן

מנהל מכון קשר - הכנה לבר מצווה

כסלו תש"פ | 17.12.19

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

הילד עוד מעט בן 13!

וכמובן, במוקדם או במאוחר, מתחילים לחשוב על בר מצווה (ע"פ סקר של YNET 90% מבני המצווה בארץ מציינים את האירוע בטקס מסורתי). מה עושים? ואיך עושים? ומתי? ואיפה? קריאה בתורה, דרשה, בית כנסת, כותל, הנחת תפילין, מסיבה, אירוע, אורחים... כל המושגים מתערבבים בראש ולא יודעים מאיפה להתחיל? אז בואו נעשה קצת סדר.

מה כל כך מיוחד ביום ההולדת השלוש עשרה?

ראשית, היום הזה מסמל את הכניסה לתקופת ההתבגרות. מעניין שגם בשפה האנגלית, המתבגר נקרא teenager והמשמעות היא, שהוא נכנס לטווח הגילאים שחותם בסיומת "teen", אלו הם הגילאים שלוש עשרה עד תשע עשרה - מגיל בר המצווה, עד, פחות או יותר, הגיוס לצבא.

משמעות נוספת, אולי המהותית ביותר, של יום בר המצווה, היא ההצטרפות של הבן כ"חבר מן המניין" ב'מועדון הבוגרים של עם ישראל'.

לפי המסורת היהודית, החיוב במצוות מתחיל מגיל 13. מיום בר המצווה, הבן כבר יכול להיות חלק מ"מניין"

מושגים:

מניין = עשרה יהודים גדולים. מספר המינימום לקיום מצוות רבות ביהדות שנעשות דווקא ב"ציבור"

ומכאן למשמעות השלישית של יום בר המצווה - היום בו מקבל הבן אחריות על מעשיו. מכאן מקור המנהג שההורים מברכים בטקס בר המצווה: "ברוך שפטרנו מעונשו של זה", זה יכול להישמע מצחיק ואפילו מרגיז למי שלא מבין את המשמעות. משמעות הברכה היא שמהיום הזה והלאה, האחריות למעשיו של הילד מוטלת עליו בעצמו וכבר לא על ההורים.

נמצאנו למדים, שיום בר המצווה אינו, סתם "יום הולדת משודרג", אלא יום בעל משמעות רבה בחייו של הילד ולכן הוא אכן "משודרג" מאד.

מהו הבסיס המינימלי של טקס בר מצווה, לפי המסורת היהודית?

נהגו ישראל, לחגוג את כניסת הבן למצוות בעלייה לתורה ובהנחת תפילין. אמנם אין חובה שהילד ממשיך לקרא בתורה. בעבר, לפעמים היו נותנים לילד רק לברך את הברכות (וגם היום ניתן להסתפק בכך בשעת הצורך) אך כיום, מקובל ונהוג בכל העדות והמנהגים, שילד בר המצווה גם מכין מראש "קריאה בתורה" עם טעמי המקרא. חויית הלימוד והקריאה במנגינה, הפכה להיות חלק בלתי נפרד, ואפילו המרכזי והמרגש ביותר, בטקס בר המצווה.

מושגים:

עליה לתורה = עמידה ליד ספר התורה בצד החזן, וקריאת ברכה בקול, לפני ואחרי הקריאה של החזן.

קריאה בתורה = כמו עלייה לתורה, אבל במקרה זה, העולה גם קורא בתורה בעצמו ולא החזן (בעבר, כל מי שעלה לתורה היה גם קורא בתורה את החלק שלו. כיום, מכיוון שרוב האנשים לא יודעים לקרוא בתורה כראוי, החזן מקריא בשבילם)

איך יודעים מה הפרשה שהילד צריך לקרוא?

הקריאה בתורה והנחת התפילין צריכים להתקיים לאחר שהילד כבר בן 13, שהרי לפני גיל 13 הוא עדיין לא מחוייב במצוות וגם לא עולה לתורה (לרוב המנהגים).

יש לשים לב שיום ההולדת הקובע לעניין בר המצווה הוא יום ההולדת העברי ולא הלועזי. אם לא זוכרים את התאריך העברי, ניתן למצוא אותו בקלות בספח תעודת הזהות של ההורים. אפשרות נוספת: בחיפוש קצר בגוגל "חישוב תאריך בר מצווה" תמצאו כמה אתרים שימירו לכם את התאריך הלועזי לתאריך העברי וגם יתנו לכם את שם הפרשה אותה קוראים בשבת הסמוכה לתאריך זה בשנת בר המצווה.

מכיוון שבכל שבת קוראים בבתי הכנסת פרשה אחרת, הפרשה שהילד יקרא צריכה להיות באחת השבתות שאחרי תאריך הלידה העברי (אם התאריך נופל בשבת אז אפשר גם באותה השבת)

האם אפשר לדחות לשבת אחרת?

אמנם ישנה עדיפות שהילד יעלה בשבת הסמוכה ביותר לתאריך הלידה שלו, אבל אין זה מחייב. במקרים רבים דוחים את העליה לתורה בשבוע, שבועיים ואפילו יותר, בגלל אילוצים שונים (בית כנסת תפוס, קרובים בחו"ל וכיו"ב) וזה בסדר גמור. הפרשה ממנה הילד יקרא, היא תהיה "הפרשה שלו".

איזה אורך של קטע הילד צריך לקרוא?

שאלה שמטרידה הורים רבים היא: האם הפרשה ארוכה או קצרה? או - האם הפרשה טובה? אז אפשר להירגע. קודם כל - כל הפרשות טובות, קדושות ואהובות. ולגבי האורך - בכל מקרה, לא מקובל בדרך כלל, שילד יקרא את כל הפרשה. (כדי ללמוד פרשה שלימה צריך להתחיל להתכונן לכל הפחות חצי שנה מראש, ולפעמים יותר. תלוי באורך הפרשה וברמת הקליטה המוזיקלית של הילד) כיום, מקובל (ברוב המקומות) שהילד קורא קטע אחד מתוך הפרשה.

איזה קטע? לבחירתכם:

בשבת, מחלקים את הפרשה לשבעה חלקים וביום חול, שני או חמישי שלפני השבת, קוראים רק את החלק הראשון מתוך השבע ואותו מחלקים לשלושה חלקים.

בכל מקרה, החלק הראשון והשני משוריינים לכהן וללוי בהתאמה (אם יש כהן ו/או לוי בבית הכנסת)

בשבת, מוסיפים לאחר קריאת התורה את קריאת המפטיר וההפטרה.

מושגים:

הפטרה = קטע מהנביאים שיש לו קשר כלשהו לפרשת השבוע. מקור קריאת ההפטרה (לחלק מהדיעות) בזמן גזירות היוונים, שאסרו לקרוא בתורה, היו קוראים את החלק הזה מהנביאים כזכר לקריאת התורה. לאחר שהתבטלה הגזירה לא ביטלו גם את הקריאה הזו.

מפטיר = מי שכובד בקריאת ההפטרה קורא לפני כן את "המפטיר" שזה בעצם חזרה על מספר פסוקים אחרונים מתוך הפרשה.

כהן							לוי		ישראל		בשני וחמישי בשבוע שלפני השבת		
פרשת השבוע													
ראשון (כהן)		שני (לוי)		שלישי		רביעי		חמישי		שישי		שביעי	
הפטרה בנביא		מפטיר		בשבת קודש									
בראש חודש										קריאה לראש חודש			
כהן		לוי		שלישי		רביעי							

יש בתי כנסת, בהם נהוג לכבד את חתן בר המצווה (או חתן שמחה אחר) דווקא בקריאת "מפטיר והפטרה" (בדרך כלל בבתי כנסת בנוסח אשכנזי)

יש בתי כנסת, שנוהגים דווקא להעלות את הילד דווקא באחד הקטעים מתוך הפרשה ולא להפטרה (בדרך כלל בבתי כנסת בנוסח ספרדי). בבתי כנסת אלה, בדרך כלל מכבדים בקריאת השביעי או המפטיר משהו שיש לו אזכרה בשבוע הקרוב)

המומלץ ביותר הוא, להתייעץ עם המלמד של הילד בבחירת הקריאה המתאימה, גם מבחינת התוכן, גם מבחינת האורך וגם מבחינת המורכבות של הקריאה במנגינה (ובהתאמה לכישרון של הילד)

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

כהנים או לוויים

אם ידוע לכם שהילד כהן או לוי (זה נקבע לפי האבא) חשוב ליידע את המלמד מראש. כאמור הקריאה הראשונה והשניה משוריינות לכהן ולוי, אם הילד כהן או לוי, הוא יוכל לקרוא אחת מהן. כמו כן, אם הילד כהן, הוא צריך ללמוד גם לברך את ברכת הכהנים, דבר חשוב ומרגש כשלעצמו.

בר מצווה לתאומים

במקרה של שני בנים תאומים, בדרך כלל מקובל שכל אחד קורא קטע משלו מתוך הפרשה. (בבתי כנסת ספרדים, לפעמים יש גם אפשרות שהם יקראו את אותו הקטע כעליית "מוסיף". בכל מקרה בין שני האחים יעלה אדם שלישי לתורה מכיוון שנהגו לא להעלות לתורה שני אחים בזה אחד זה (גם לא אבא ובן זה אחד זה)

מושגים:

עליית "מוסיף" = עליה לתורה שאינה חלק מהשבעה אלא נוספת. בחלק מבתי הכנסת נוהגים, בשעת הצורך, להוסיף עוד עליות כדי לכבד עוד אנשים בעליה לתורה. בעליות האלו חוזרים על חלק מקטע שכבר נקרא.

הנחת התפילין

התפילין הפכו להיות הסמל של בר המצווה. (הסיבה לכך היא, משום שלמצוות אחרות, מחנכים את הילדים גם לפני גיל 13, אבל תפילין, מתחילים להניח רק מגיל 13, בגלל שנדרשת אחריות, לשמור על קדושתן) אירוע הנחת התפילין הוא אירוע מרגש וחשוב, ומשתדלים לקיים אותו בימים שני או חמישי, שבהם ישנה גם קריאה בתורה בבית הכנסת (זו הסיבה, שבכותל המערבי, בימי שני וחמישי, צפוף מאד בשעות הבוקר...).

בשבת, לא מניחים תפילין, לכן, אם בחרתם לקיים את הקריאה בתורה בשבת, אירוע הנחת התפילין יהיה בנפרד מאירוע הקריאה בתורה. יש לקיימו ביום שני או חמישי שקרוב לתאריך הלידה של הילד. שימו לב! בשונה ממה שרבים חושבים - אירוע הנחת התפילין לא חייב להיות דווקא לפני השבת. במקרים שתאריך הלידה נופל ביום שישי או בשבת עצמה, אירוע הנחת התפילין יידחה לשבוע שאחרי הקריאה בתורה (כדי לקיים אותו כשהילד כבר בן 13)

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

בר מצווה בזמנים מיוחדים

ראש חודש - אם יום ההולדת העברי יוצא בראש חודש עברי או סמוך אליו נוכל לקיים את אירוע הנחת התפילין בראש חודש גם אם הוא אינו נופל בימים שני או חמישי. מכיוון שבראשי חדשים קוראים בתורה בכל מקרה. בראש חודש נרויח גם תפילה חגיגית יותר מהרגיל (אבל גם ארוכה יותר מהרגיל, בכרבע שעה עד עשרים דקות. בגלל התוספת של "הלל" ו"מוסף")

מושגים:

ראש חודש = תאריך א' בחודש או ל' בחודש לפי התאריך העברי. ניתן להוריד בקלות אפליקציה עם לוח שנה עברי.

הלל = פרקי שבח לאלוקים מתוך ספר התהילים שנאמרים (עם ברכה מיוחדת בהתחלה ובסוף) בזמנים חגיגיים כמו ראשי חדשים וחלק מהחגים.

מוסף = תפילה שמוסיפים לאחר קריאת התורה בשבתות, ראשי חודשים וחגים.

חנוכה - אם בר המצווה יוצא בחנוכה או בסביבתו זה מצויין! בחנוכה גם מניחים תפילין וגם קוראים בתורה בכל יום. כך שבחנוכה יש לנו שמונה ימים רצופים של קריאה בתורה.

פורים - אפשר לשקול עריכת בר מצווה בפורים. בפורים יש קריאה בתורה (קצרה מאד) וגם הנחת תפילין וכמובן אווירה שמחה. יש לקחת בחשבון את קריאת המגילה שמתקיימת מייד לאחר התפילה (כ-40 דקות) ולוודא שבית הכנסת כאן מאשר לערוך בר מצווה ביום הזה (אין מניעה עקרונית)

יום העצמאות - ביום העצמאות אין קריאה בתורה אבל בהרבה בתי כנסת קוראים הפטרה ביום העצמאות! אפשר בהחלט לחשוב על יום העצמאות כאופציה מקורית ומיוחדת לחגיגת בר מצווה (כמובן רק בבתי כנסת דתיים לאומיים...)

חגים - בחגים שהם ימי שבתון כמו פסח, שבועות, סוכות, שמחת תורה, ראש השנה וכיפור, למרות שיש בהם קריאה בתורה - לא נהוג לחגוג בהם בר מצווה (למעט מקרים חריגים ויוצאי דופן)

חול המועד - בחול המועד, אמנם קוראים בתורה, אבל נהוג שלא להניח תפילין בחול המועד; לכן, אם נופל בר מצווה בחול המועד, אירוע הנחת התפילין (ובד"כ גם הקריאה בתורה) יידחה לאחר החג.

ימי צער - בימים: ט' באב, י' בטבת, י"ז בתמוז, ג' תשרי (צום גדליה), י"ג אדר (תענית אסתר), יום הזיכרון ויום השואה, לא מתאים לערוך אירוע הנחת תפילין. אם התאריך יוצא בתאריכים אלו או סמוך אליהם נדחה את מועד הנחת התפילין לאחריהם.

איפה מומלץ לערוך את הטקס?

זוהי שאלת השאלות. שאלה חשובה ואולי הראשונה שצריכה להישאל, וזאת מכיוון שלפעמים המקומות הטובים והמבוקשים, נתפסים הרבה זמן מראש (בדיוק כמו באולמות שמחות)

להלן סיכום האפשרויות השונות, עם יתרונות וחסרונות של כל אפשרות. לבחירתכם:

הבחירה	יתרונות	חסרונות	הערות	למי זה מתאים
<p>אפשרות א. קריאה בתורה יחד עם הנחת התפילין ביום חול, בבוקר, בתפילת שחרית, בבית כנסת (בעיר או בעיר סמוכה)</p>	<ul style="list-style-type: none"> יום אחד ואין צורך לפצל את הנחת התפילין מהקריאה בתורה. ניתן לתעד את האירוע (בשבת, אסור לצלם) ביום חול אורחים יוכלו להגיע מרחוק בלי לחלל את השבת. 	<ul style="list-style-type: none"> יותר מורכב לאורחים להגיע בשעה מוקדמת בבוקר. יש פחות אפשרות לכבד בני משפחה נוספים ב"עליות" או כיבודים אחרים בבית הכנסת. התפילה בדרך כלל קצרה יותר ומהירה יותר מאשר בשבת. (יש שיאמרו שזהו דווקא ייתרון) 	<p>אם יש בעיר ישיבה ציונית, גרעין תורני או בית כנסת ברוח צעירה שבנויים לאירוח בר מצוות בימי חול, זה נותן לאפשרות הזו עדיפות משמעותית.</p> <p>אם אין בעיר אופציה כזו, האפשרות הזו אינה מומלצת (תוכלו להיוועץ במלמד של הילד)</p>	<p>משפחות קטנות</p> <p>משפחות שמחפשות לקיים אירוע מינימלי בלי להשתגע יותר מידי.</p> <p>משפחות שחשוב להם שיגיעו גם קרובי משפחה שאין להם איך להגיע בשבת.</p>
<p>אפשרות ב. קריאה בתורה בשבת + הנחת תפילין ביום חול</p>	<ul style="list-style-type: none"> יותר נח לאורחים להגיע בשבת שזה יום חופש. התפילה וגם הקריאה בתורה ארוכה יותר וגם חגיגית יותר. יש אפשרות לכבד בני משפחה נוספים ב"עליות" 	<ul style="list-style-type: none"> במקרה זה יש לקיים את אירוע הנחת התפילין בנפרד (יש שיאמרו שזה ייתרון שמרויחים עוד אירוע) בשבת אסור לצלם (אפשר לתעד את החזרה הגנרלית) אורחים שגרים רחוק לא יוכלו להגיע ברכב בשבת. 	<p>אם בוחרים באפשרות הזו הדבר הדחוף ביותר הוא למצוא בית כנסת מתאים ולשריין אותו מול הגבאי.</p>	<p>משפחות גדולות שיתקשו להגיע כולם בבוקר יום חול לבית הכנסת.</p> <p>משפחות שרוצות להשקיע באירוע יותר ארוך ומשמעותי. (בעצם שני אירועים: הנחת התפילין והקריאה בתורה)</p>

<p>למשפחות שאוהבות הפקות מרהיבות ושרוצות להשקיע.</p> <p>מצד שני - למשפחות שרוצות אירוע אחד, מצומצם וסולידי יחסית, ביום חול, אבל גם לא בשעות הבוקר, כדי שיהיה נח לאורחים להגיע ומוכנות קצת להשקיע בשביל זה.</p>	<p>אם תבחרו לקיים את הטקס בכותל קחו בחשבון שיש דיילים של הכותל שמלווים אתכם ללא עלות במהלך הטקס בכותל ומנחים אותו בכישרון ובמקצועיות (מומלץ להירשם מראש באתר הכותל)</p> <p>אם בחרתם לערוך את הטקס בבית כנסת מומלץ מאד להביא חזן ו/או כליזמרים שיתנו את הטון ויסיפו לשמחה.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • דורש הפקה. אם אין לכם את הכישרון לעשות זאת בעצמכם, תצטרכו להיעזר במפיק מקצועי שזו הוצאה לא קטנה. • אירוע כזה קצת מאבד מהאותנטיות של אירוע קהילתי בבית כנסת. • גם כאן, כיוון שזה יום חול, יש פחות אפשרות לכבד בני משפחה נוספים ב"עליות" או כיבודים אחרים. 	<ul style="list-style-type: none"> • כל היתרונות של אפשרות ב. • בנוסף - זהו אירוע משפחתי שניתן להרכיב בטעם האישי שלכם. 	<p>אפשרות ג.</p> <p>קריאה בתורה יחד עם הנחת התפילין בבית כנסת נבחר שמאפשר זאת שלא בשעת התפילה הרגילה, בכותל המערבי, או במקום נבחר אחר.</p>
<p>למשפחות שרוצות ממש להשקיע.</p>	<p>האפשרות הזו ממצה את כל הייתרונות. מה שלא יהיה ביום חול, יהיה בשבת ומה שלא יהיה בשבת, יהיה ביום חול.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • דורש הפקה של האירוע ביום חול 	<ul style="list-style-type: none"> • כל הייתרונות של אפשרות ב' וג' 	<p>אפשרות ד.</p> <p>שילוב של אפשרות ב' וג': קריאה בתורה בשבת + הנחת תפילין ביום חול באירוע משפחתי בכותל או במקום אחר.</p>

אירוע בירושלים

אם בוחרים לעשות אירוע בכותל, מומלץ מאד ליצור קשר מראש עם "הקרן למורשת הכותל". יש להם אתר מושקע מאד ובכלל, הם ארגון מאד מקצועי ומסודר.

לחוגגים בר מצווה בכותל מוצמד דייל שעבר הכשרה מיוחדת של "הקרן למורשת הכותל" שמלווה את המשפחה (ללא עלות). מנחה את הטקס ומארגן מקום וספר תורה.

בנוסף יש באיזור הכותל מגוון אפשרויות להשלמת החוויה. החל מליווי מתופפים ושופרות הלאה בסוויטות במנהרות הכותל, 'שרשרת הדורות', 'מסע בזמן' ועוד.

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

אם עושים אירוע בכותל בנוסף לקריאה בתורה בשבת ("שבת חתן") אז לא חייבים שהילד גם יקרא בתורה בכותל. אפשר להסתפק בכך שהוא יניח תפילין ויעלה לתורה (הדייל שלכם יקרא את הקריאה בטעמים).

אם האירוע המרכזי הוא בכותל - הילד גם יקרא את הקריאה שהוא הכין בכותל. במקרה כזה כדאי לוודא מראש שהמלמד יכול להתלוות אליכם לכותל.

איך בוחרים בית כנסת?

אם בחרנו לערוך אירוע בבית כנסת, בחירת בית הכנסת המתאים היא נקודה חשובה ביותר ויש לה השפעה גדולה על הצלחת האירוע. בבחירת בית הכנסת חשוב לשים לב למספר דברים:

- **גודל בית הכנסת** - אם מתאים למספר האורחים הצפוי (לפעמים, כשאין הרבה אורחים יש דווקא עדיפות לבית כנסת קטן ומשפחתי)
- **מיקום בית הכנסת** - כדאי שיהיה קרוב, ולפעמים יש דרישה של בית הכנסת לא להגיע ברכב
- **נראות** - של בית הכנסת - בית כנסת יפה ומטופח יכבד יותר את האירוע
- **נוסח** - מה נוסח התפילה בבית הכנסת. לפעמים חשוב למשפחה שבית הכנסת יהיה דווקא בנוסח של העדה שלה.
- **קידוש / סעודה** - האם יש מקום ואפשרות לערוך אחרי התפילה ומה התנאים לכך?
- **תשלום / תרומה** - האם יש ציפייה או חובה לתשלום או תרומה לבית הכנסת ועל איזה סכום מדובר?
- **מחיצה** - גובה המחיצה של עזרת הנשים וסגנונה. האם עזרת הנשים באותו מפלס או במפלס נפרד?
- **במידת הצורך** - האם בית הכנסת נגיש לנכים?
- **היחס** - הכי חשוב! - קבלת הפנים והיחס של הרב / גבאי לבר מצוות בכלל ואליכם בפרט.

כדאי מאד לקבל המלצות מחברים על בית כנסת מתאים שהיתה להם בו חוויה טובה ולא לוותר גם על ביקור בבית הכנסת. עדיף באירוע בר מצווה. כדי לקבל החלטה נבונה.

לאחר שבחרתם בית כנסת בקשו להיפגש עם נציג בית הכנסת האחראי לקבלת בר המצוות (אם אין דמות כזו, בית הכנסת כנראה לא מומלץ...). תבקשו פגישה פנים אל פנים על מנת להבין בדיוק מה נדרש מכם ומהם כללי בית הכנסת. זה חשוב מאד על מנת למנוע אי נעימויות מיותרות.

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

בחירת בית כנסת להנחת התפילין ביום חול

אם בחרתם לעשות את האירוע המרכזי בשבת תצטרכו בכל מקרה להגיע ביום חול לטקס הנחת התפילין. לא תמיד כדאי ורצוי לקיים את הנחת התפילין דווקא בבית הכנסת שבו תערכו את הטקס בשבת. וזאת מכיוון שברוב בתי הכנסת בארץ התפילה בימי חול היא מוקדמת מאד ומהירה. מהסיבה הפשוטה שאנשים ממהרים לצאת לעבודה. תפילה כזו אינה מתאימה לאירוע חגיגי של בר מצווה.

כדאי מאד לבדוק אם יש בעירכם ישיבה גבוהה או ישיבת הסדר ציונית שמארחת בר מצוות (באתר מכון קשר ניתן יהיה למצוא רשימה של מקומות כאלה) אם יש כזו - תאמו איתה

ממתי צריך להתחיל להתארגן לטקס בר מצווה?

הדבר הראשון שחשוב לעשות הוא לבחור את סוג האירוע בו אנחנו רוצים. האם רק ביום חול או גם בשבת. ולבחור בית כנסת. חשוב לזכור! בבתי כנסת רבים (בעיקר בתי כנסת אשכנזים) לא מאפשרים לערוך שתי בר מצוות באותה השבת ולכן צריך לשריין את בית הכנסת! מטבעם של דברים בתי הכנסת המומלצים ביותר נתפסים מוקדם מאד (לפעמים אפילו שנה מראש!)

השלב הבא הוא למצוא מישהו שיכין את הילד לקראת בר המצווה ואת זה כדאי לסגור כארבעה חודשים לפני בר המצווה כדי לא להיות בלחץ (אם יש לילד קשיים בקריאה או קשיים אחרים או אם הילד רוצה לקרוא נתח גדול יותר מהפרשה מומלץ לפנות מוקדם יותר).

מי יכין את הילד לבר המצווה?

אם עד עכשיו הבחירות שלנו היו בעלות השפעה על הצלחת הטקס של בר המצווה, הרי שהבחירה הזו, מי ילמד את הילד, יש לה השפעה מרובה, לא רק על טקס בר המצווה (כיצד הילד יקרא בתורה) אלא גם, לא מעט, על הילד שלנו עצמו.

מלמד לבר מצווה הוא במקרים רבים "חבר לחיים" במיוחד אם הוא גם גר בשכנות. אם מצאנו מלמד טוב, הוא יכול להיות חבר של המשפחה לאורך שנים. הקשר שנוצר בין המלמד לילד ולמשפחה לקראת בר המצווה, לעיתים קרובות, נשמר בצורה כזו או אחרת וזה דבר מקסים! כל זה בתנאי שאכן המלמד התחבר לילד ולמשפחה בצורה טובה.

עצה ראשונה בבחירת מלמד היא - קבלו המלצות מחברים! בדרך כלל, מלמד שעשה עבודה טובה עם ילד אחד, יעשה גם עבודה טובה גם עם ילדים אחרים.

עצה שניה - אל תתפתו ללמוד אצל מלמדים שמלמדים בחינם. פעם היו הרבה צדיקים כאלה. אבל בדור שלנו, לעיתים קרובות - מי שמלמד בחינם - היחס שלו בהתאם. חפשו מלמד שלא מלמד עבור תשלום, אבל

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

כן דורש תשלום עבור הלימוד! (כי התשלום יוצר מחוייבות של שני הצדדים)
יוצא מכלל זה בן משפחה או מלמד פרטי שקיבלתם עליו המלצות מעולות. ייתכן שהוא מלמד בחינם כי לא נעים לו לגבות תשלום או כי יש לו עבודה אחרת ואין לו כח לתסבוכת המנהלית של פתיחת עוסק פטור והוצאת קבלות. אל תשכחו לתגמל אותו על השקעתו בתום הלימוד ומן הראוי גם לומר לו מלכתחילה שתתגמלו אותו כדי ליצור את המחוייבות הנדרשת ללימוד.

עצה שלישית - בררו אם יש באיזורכם מכון בר מצווה מקומי. באם אין מכון מקומי בדקו אם אחד המיזמים הארציים הקיימים נותנים שירות ביישוב שלכם (כיום ישנם שני מיזמים ארציים גדולים לכנה לבר מצווה - האחד של "הקרן למורשת הכותל" והשני - של "צהר", בנוסף "מכון קשר" מספק הכשרות ותכנים למלמדים פרטיים בכל רחבי הארץ. אם המלמד שלכם אינו משתייך לארגון ארצי או למכון מקומי כדאי לבדוק אם הוא מומלץ על ידי "מכון קשר") למלמד ששייך למכון מקומי או לארגון ארצי יש יתרונות רבים:

- הוא עבר סינון והכשרה.
- הוא עובר השתלמויות תקופתיות.
- יש לו מנהל שעוקב אחריו ונותן לו ביקורת בשעת הצורך.
- התשלום מסודר וחוקי עם קבלה.
- למכונים ולארגונים האלו יש גם תכניות נוספות מסביב שמעשירות מאד את חווית הלימוד.

חשוב! אם כבר סגרתם בית כנסת (כפי שהיה ראוי לעשות מראש) חשוב לודא שהמלמד יוכל להתלוות עם הילד בבית הכנסת באירוע עצמו.

רכישת סט התפילין

נהוג לרכוש לנער בר המצווה סט תפילין חדש משלו. הסט כולל, בדרך כלל, זוג תפילין (ליד ולראש) טלית, נרתיקים מעוטרים לטלית ולתפילין (ניתן בדרך כלל להוסיף רקמה עם שם הילד על הנרתיקים) סידור וכיפה.

חשוב מאד לרכוש תפילין אך ורק מאדם שמוכר לנו אישית, או שקיבלנו המלצה מאדם שמכיר אישית את המוכר. התפילין זה עסק לא זול ויש הרבה רמאויות בתחום.

ישנן הרבה רמות בהידור של התפילין. גם ברמת הבתים (קופסאות העור השחורות) וגם ברמת הכתיבה (של הפרשיות שבתוך התפילין). סט תפילין ברמת כשרות בסיסית צריך לעלות בסביבות 1500-1400 ₪. סט עם תפילין ברמה מהודרת יותר (עור בהמה גסה) יעלה החל מ-2400 ₪ ועד 4000 ₪ (תלוי ברמת הידור הבתים והכתיבה)

לפעמים יש סט תפילין של סבא שרוצים להעביר לילד (לאו דווקא מטעמי חיסכון), חשוב לדעת שבמקרה כזה חייבים לשלוח את התפילין לבדיקה. בדיקת תפילין ניתן למצוא בחנויות תשמישי קדושה והיא צריכה

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

לעלות בסביבות 200 ש"ח (יש בודקים שלא גובים תשלום במקרה שהתפילין נמצאות פסולות בבדיקה בסיסית, שכן עיקר העבודה הקשה היא הבדיקה המדוקדקת וסגירת התפילין מחדש)

לקראת הטקס עצמו

כמה דברים שחשוב לזכור לפני הטקס:

תיאום עם האחראי מטעם בית הכנסת - לקראת הטקס עצמו מומלץ ליצור קשר שוב עם האחראי מטעם בית הכנסת ולוודא שהכל כמתוכנן. וודאו שהוא יודע איזה קטע מהפרשה בנכם עתיד לקרוא. שימו לב! מכיוון שזה יום השמחה שלכם בית הכנסת יאפשר לכם, בדרך כלל, לכבד בני משפחה ואורחים נוספים במצוות מסויימות. להלן רשימת מצוות שנוהגים לכבד בהן:

- פתיחת ההיכל
- הוצאת/הולכת ספר התורה
- "רימונים" (הזכות לעטר את ספר התורה ברימונים. בחלק מבתי הכנסת הספרדים נהוג הכיבוד הזה ונותנים אותו בדרך כלל, לילדים קטנים)
- הגבהת ספר התורה (הספרדים מגביהים את הספר לפני קריאת התורה ורוב האשכנזים אחרי)
- עליית כהן (לכהנים)
- עליית לוי (ללויים)
- עליות (שלישי עד שישי)
- עליית "מוסיף"
- עליית שביעי / נקרא גם "אחרון"
- עליית מפטיר וקריאת ההפטרה (בדרך כלל העליה הזו ניתנת רק למי שיודע לקרוא את ההפטרה בטעמים)

ברוב בתי הכנסת, יש הגבלה על מספר הכיבודים לאורחי בר המצווה (כדי לתת מקום גם למתפללים הקבועים וכדי שלא להאריך את התפילה יתר על המידה) חשוב לתאם עם הגבאי מראש את מי הכי חשוב לכם לכבד (בדרך כלל, לפי הסדר הזה: סבים, אבא, אחים, דודים, חברים טובים...) כדאי לברר עם האחראי מטעם בית הכנסת מראש, מה אפשר ומה אי אפשר ולעדכן מראש את האורחים שצפויים לקבל כיבוד.

חזרה גנרלית - אם המלמד שלכם לא יזם את זה בעצמו אל תתביישו לבקש את זה ממנו. מאד מומלץ לעשות תרגול אחרון של הקריאה בתורה בבית הכנסת בו הילד עתיד לערוך את הטקס. כולל תרגול הרמת ספר התורה. כדי שהילד ידע בדיוק מה הוא הולך לעשות באירוע עצמו. לחזרה הגנרלית כדאי שתגיע כל המשפחה הגרעינית אם זה מתאפשר. אם הקריאה בתורה תתקיים בשבת זו גם תהיה ההזדמנות שלכם לצלם ולהסריט את הילד קורא את הפרשה שלו.

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

טלית ותפילין - אם הילד קיבל סט משלו - לזכור להביא אותו. בנוסף אם יש לאבא ו/או לקרובים נוספים תפילין ו/או טלית כדאי להזכיר להם מבעוד מועד להביא אותם לטקס. שימו לב! לטקס הנחת התפילין מביאים טלית ותפילין. לקריאה בתורה בשבת מביאים רק טלית (כי לא מניחים תפילין בשבת)

כיפות - ברוב בתי הכנסת ישנן כיפות המיועדות לאורחים. אבל לא כדאי לסמוך על זה. אם יש לכם כיפה בבית הביאו אותה איתכם. יש משפחות שאף מדפיסות כיפות מיוחדות לרגל האירוע, למזכרת, עם השם של חתן בר המצווה.

ביגוד - כמובן שלאירוע בר המצווה מגיעים בלבוש חגיגי, חשוב לקחת בחשבון שני דברים בעניין הלבוש:

- לאירוע הנחת התפילין חשוב שתהיה לנער חולצה עם שרוולים שאינם צמודים מידי. שרוול צמוד יקשה מאד על הנחת התפילין.
- הלבוש של כלל המשתתפים צריך להיות צנוע ולא חשוף. חשוב להישמע לבקשת האחראי מטעם בית הכנסת בנושא זה (יתכנו הנחיות קצת שונות מבית כנסת לבית כנסת).

סוכריות - נושא בפני עצמו שיורחב בהמשך. לא לשכח להביא אותן איתכם,

צלם / מצלמה - אם התקציב מאפשר תמיד מומלץ להזמין צלם מקצועי (ומנוסה בצילומי בר מצווה!) לטקס הנחת התפילין. שווה להשקיע בתיעוד אירוע כזה שהוא חד פעמי ומזכרת מרגשת לכל החיים. שימו לב להזמין צלם ולא צלמת. כי צלמת לא תוכל לצלם מעזרת הגברים בזמן התפילה וקריאת התורה.

במידה ולא הזמנתם צלם, מומלץ לבקש מבן משפחה שיש לו כישרון בצילום שיתעד את האירוע (אם יש גם מצלמה טובה - מה טוב). פחות מומלץ שאתם, ההורים, תעסקו בצילום. זה האירוע המשמח שלכם ואתם לא צריכים להיות "בתפקיד" אתם צריכים להיות מעברה השני של המצלמה (תארו לעצמכם אבא או אמא שמשמשים כצלמים בחתונה של הבן או הבת שלהם... זה לא מתאים)

כיבוד - נושא הכיבוד הוא נושא רחב אך אין טעם להרחיב בו כאן. אם אתם רוצים (או לא רוצים) לערוך אירוע עם כיבוד בבית הכנסת, וודאו שאתם מתואמים עם האחראי מטעם בית הכנסת לגבי הכיבוד. הנקודות שחשוב שתבררו היטב:

- האם בית הכנסת מאפשר, מחייב, או לא מאפשר עריכת כיבוד/קידוש/ סעודה
- גודל המקום המיועד לעריכת הכיבוד והנראות שלו
- מה הרמת הכשרות שנדרשת (יש בתי כנסת שיקפידו דווקא על כשרות מהודרת)
- האם יש "רשימת קניות" מומלצת או מחייבת
- האם אתם צריכים לדאוג לקניות או שבית הכנסת מארגן
- האם יש בבית הכנסת מיחם ו/או פלטות (לפי הצורך)

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

שימו לב שבאירוע שחל בשבת, מן הסתם ידרשו מכם להביא את הכיבוד וגם את הסוכריות לבית הכנסת לפני כניסת השבת (משתי סיבות: אחת - כדי לוודא שלא חסר כלום ושהכל כשור, שתיים כדי למנוע מצב שהכיבוד מגיע בדרך שכוללת חילול שבת. אז תהיה בעיה לאכול אותו בשבת)

תרומה לבית הכנסת - מקובל בכל בתי הכנסת לתת תרומה לבית הכנסת. גובה התרומה זה גם נושא שמתלבטים בו רבות. כמה נהוג לתת? יש בתי כנסת שידרשו סכום קבוע ויחסכו לכם את ההתלבטות ויש בתי כנסת שלא יאמרו לכם סכום. בבתי כנסת ספרדים לפעמים "מוכרים" את העליות לתורה במכירה פומבית (נראה מוזר ומפתיע למי שלא רגיל בזה. זוהי הדרך שלהם לחבב את המצוות), ולפעמים לא מוכרים אבל מצפים מכל עולה לתורה שיתנדב סכום מסויים לבית הכנסת. כדאי להתייעץ עם המלמד שלכם, שהוא בדרך כלל ניטראלי לגבי העניין הזה. למרות שגם ממנו מן הסתם לא תקבלו תשובה מדוייקת, כי בסופו של דבר מדובר מתרומה שצריכה לבוא מנדבת הלב שלכם. מי שחננו אלוקים בפרנסה בשפע יתן תרומה ביד נדיבה לטובת בית הכנסת ומי שחננו אלוקים בפחות יתן פחות וזה בסדר גמור.

כללי התנהגות בבית הכנסת

בדרך כלל, האחראי מטעם בית הכנסת ידאג להסביר לכם בפירוט כיצד יש להתנהג בבית הכנסת ומהם כללי בית הכנסת. נציין כאן רק את הכללים המשותפים לכל בתי הכנסת, בארץ ובעולם:

- **שמירה על השקט** - יש לשמור על השקט בזמן התפילה וקריאת התורה (קבלת פנים לאורחים רצויה מחוץ לבית הכנסת)
- **פלאפונים ומצלמות** - אסור להכניס פלאפונים ומצלמות. שימו לב! נושא הפלאפונים הוא נושא רגיש. לא פעם קורה שאורח מוציא פלאפון או שמצלצל פלאפון באמצע בית הכנסת בשבת. אירוע כזה יכול להעכיר את כל האירוע ואפילו להביא להתפרצות של כעס בבית הכנסת, שזה דבר שאנחנו מאד לא רוצים שיקרה. לכן חשוב לעשות את מירב המאמצים כדי למנוע אי נעימות שכזו. הדרך המומלצת היא לשלוח לכל האורחים שצפויים להגיע, מראש, עם ההזמנה, את כללי בית הכנסת כולל הבקשה להגיע לבית הכנסת (בשבת) בלי הטלפון הנייד. ובנוסף, בשבת עצמה, בזמן שמקבלים את פניהם של האורחים לוודא בעדינות שהם לא שכחו עליהם בטעות את המכשיר.
- **צניעות** - בית הכנסת הוא בית אלוקים, בית מקדש מעט. ולכן יש לנהוג בו בצניעות. לא להגיע בבגדים חשופים (נשים וגברים) ובזמן התפילה גם נוהגת הפרדה בין גברים לנשים (כפי שהיתה במקדש, כדי שלא תהיה קלות ראש וכדי לסייע לריכוז בעמידה מול אלוקים, הנדרש לתפילה).

הסוכריות!

בעבר, הסלוגן של מכון קשר היה "בר מצווה זה לא רק סוכריות"... אבל זה בהחלט גם סוכריות! מנהג זריקת הסוכריות על חתן בר המצווה הוא מנהג יפה שהשתרש בכל עדות ישראל. המקור שלו, ככל הנראה, מכך שבעבר נהגו לזרוק קליות ואגוזים, אלו היו הממתקים של פעם, על חתן שעולה לתורה.

כמה דברים שחשוב לדעת בעניין הסוכריות:

- **כשרות** - חשוב מאד לוודא שהסוכריות שאתם מביאים עם חותמת כשרות. בדרך כלל הסוכריות מהחברות הישראליות, כמו עלית, כרמית, מיה וכו' הן בכשרות מהודרת, אם הסוכריות מתוצרת חוץ חובה לבדוק וליתר ביטחון גם לוודא עם האחראי בבית הכנסת על מנת למנוע עגמת נפש מיותרת.
- **סוג** - הסוכריות המומלצות ביותר הן סוכריות הג'לי. סוכריות הטופי גם הן טובות, אך יש לקחת בחשבון שאם הן נזרקות בחזקה זה עלול להיות קצת כואב. אל תביאו סוכריות קשות. זה מסוכן.
- **אופן הזריקה** - במקרים רבים חברי חתן בר המצווה מתלהבים מזריקת הסוכריות וצולפים על החתן בכח ומטוווח אפס. המנהג הזה הוא מנהג לא טוב וגם מסוכן. היו לא מעט מקרים שהיו צריכים לפנות בני משפחה ואף את חתן בר המצווה עצמו למיון בגלל צליפות חזקות ומדוייקות מידי שכאלה. וזו לא בדיחה. לכן יש בתי כנסת שמבקשים לזרוק את הסוכריות רק מעזרת הנשים. גם אם לא התבקשתם ראוי וכדאי לנהוג כך ובכל מקרה לא לזרוק בצורה שעלולה להכאיב.
- **כמות** - כמעט תמיד יש את ההתלבטות כמה סוכרית להביא. הדרך הנכונה לשער את כמות הסוכריות הנדרשת היא לפי חישוב מספר הילדים הקטנים שצריכים לאסוף אותן (אחרת, אתם עלולים לצער מאד את המנקה של בית הכנסת שיצטרך לגרד מהרצפה עשרות סוכריות...). התייעצו עם האחראי בבית הכנסת לגבי מספר הילדים הקטנים שיהיו ממתפללי בית הכנסת הקבועים, תוסיפו את מספר הילדים הקטנים "אוספי הסוכריות" שצפויים לבוא מהמשפחה שלכם. ושערו כמה סוכריות יקבל כל ילד... במקרה של אירוע ללא ילדים קטנים בכלל או כמעט בכלל חבילת סוכריות טופי אחת בגודל סטנדרטי (850 גר') תספיק בהחלט.
- **זהירות לא לדרוך** - בכל אופן כדאי להיזהר שלא לדרוך על הסוכריות שמפוזרות על הרצפה. סוכריית ג'לי שנבדקת לנעל זה לא נעים (מסובך גם להוציא) והחלק שנדבק לרצפה עתיד להקשות מאד על עובד הניקיון המקומי.

מכון קשר
הכנה לבר מצווה

יעקב נמן, מנהל ומייסד "מכון קשר - הכנה לבר מצווה" הקים לפני למעלה מ-10 שנים, כחבר ב"תנועת מעיינות" את תכנית ההכנה לבר מצווה, בהתנדבות, באהבה וכתרומה לחברה. עם השנים הביקוש גדל ואיתו מספר המלמדים והתלמידים (עד היום קרוב ל-1000 תלמידים). התגובות, החמות מאד, של המשפחות, עוררו את הרצון לשכפל את ההצלחה גם למקומות נוספים בארץ, בדגש על איזור גוש דן. נוצרו קשרים ושיתופי פעולה עם מלמדים צעירים ומכוני בר מצווה נוספים בסביבה ובהמשך גם עם גופים גדולים כמו "הקרן למורשת הכותל המערבי" וארגון "צהר". כיום, הרבה בזכות הדחיפה והליווי של יעקב, הגופים הגדולים והמצויינים הללו נותנים שירות של הכנה לבר מצווה לכל רחבי הארץ.

לאחר כשנתיים של פעילות בשדה המחוזי והארצי, חזר יעקב לניהול המכון בקרית אונו, המציע את שירותיו לתושבי הסביבה וכיום גם מציע למלמדי בר מצווה מכל הארץ כלים מקצועיים, תכנים, הדרכה והכוונה אחת לשנה, מארח את "הכנס הארצי השנתי למלמדי בר מצווה".

אתרים וטלפונים שימושיים:

אתר "מכון קשר - הכנה לבר מצווה" - [/https://www.mkasher13.com](https://www.mkasher13.com)
הטלפון הנייד שלי (יעקב נמן) - 050-9010586 (מומלץ לשלוח הודעת וואטסאפ)

לוח שנה עברי "ישיבה" (מאפשר גם חישוב תאריך בר מצווה) - [/https://www.yeshiva.org.il/calendar](https://www.yeshiva.org.il/calendar)

אתר "הקרן למורשת הכותל" לתיאום בר מצווה בכותל - [/https://www.thekotel.org/bar_mitzvah/main](https://www.thekotel.org/bar_mitzvah/main)

"אורות - יהדות מאירת פנים" - אתר אמין לרכישת טלית ותפילין כולל משלוח עד הבית לכל חלקי הארץ -
<http://shoporot.com/Catalog.asp>

משכן התכלת - אתר אמין לרכישת טלית ותפילין כולל משלוח עד הבית לכל חלקי הארץ -
[/https://mishkan-hatchelet.co.il/c/tefillin](https://mishkan-hatchelet.co.il/c/tefillin)